

Mgr. Pavla Vykoupilová

příspěvek z konference Dobrovolnictví v roce aktivního stárnutí – 2012,

Soběslav, 17. 9. 2012

Jak pomáhají senioři Moravskému zemskému muzeu

„Šlechtný se nežene do řečí, ale do práce.“ Konfucius

Je plno oblastí a možností jak smysluplně trávit čas, kterého má senior po odchodu z aktivního pracovního procesu daleko více než dříve. Smysluplné trávení volného času ve stáří a možnost sdílení podstatně zvyšuje kvalitu života seniorů a spokojenost, snižuje pocity osamění a bezmoci a v konečném důsledku zlepšuje jejich psychický i fyzický stav. Zapojení se do společenského života, účast na kulturním dění v místě svého bydliště, vytváření a podpora kladných vztahů a pevných vazeb ke své rodině i k okolnímu světu jsou dalšími předpoklady úspěšné adaptace na období penzionování. (Kovářová, P. Bc : Kvalita života v období stárnutí a stáří, diplomová práce, Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta, Katedra speciální pedagogiky, Brno 2006, s. 63)

Pro proces adaptability je sociální interakce a její úroveň velmi důležitá. Má výrazný vliv na adaptační schopnosti seniora. Jakýkoliv styk s lidmi jim pomáhá integrovat se do širšího společenství, nedochází k odcizení a stažení se do sebe. Starý člověk potřebuje lidský vztah, který mu umožňuje vytvářet si podmínky pro aktivní, činné stáří a poskytuje mu citové uspokojení. (Jiráčková, A, CRSP Vysočina: Senioři jako dobrovolníci – dobrovolníci seniorům, Kroměříž 2009, in sborník unesco - kromeriz, s. 47)

Zapojení do života komunity a společnosti, pocit uznání a užitečnosti, ocenění zkušeností a smysluplné využití volného času jsou důležité pro pozitivní sebepojetí a životní spokojenost člověka v každém věku. Důležité je podpořit participaci seniorů na vzdělávacích, kulturních a společenských aktivitách a na řešení a rozhodování o otázkách, které se jich významně dotýkají. Sociální začlenění předpokládá zachování sociálních vztahů a kontaktů, právo na sebeurčení a participaci na životě společnosti.

Starší lidé mají v důsledku svých životních a pracovních zkušeností obrovský potenciál uplatnění ve prospěch komunity a společnosti prostřednictvím dobrovolnictví, které je zdrojem seberealizace a sociálních kontaktů. Zkušenosti z dobrovolnictví mohou vést k uplatnění na trhu práce a ke „druhé“ kariéře.

Kultura a kulturní aktivity nabízejí hodnotné využití volného času a jsou zdrojem naplnění a sociálních kontaktů. Kulturní aktivity přispívají k prevenci sociálního exkluze a izolace. Více

volného času ve stáří je možno využít pro kulturní život. Kulturní aktivity jsou příležitostí pro posílení mezigeneračních kontaktů a sounáležitosti. Je třeba věnovat pozornost kulturním a duchovním potřebám starší generace a zejména osamělých a sociálním vyloučením ohrožených starších lidí.

(Usnesení vlády ze dne 9. ledna 2008 č. 8 o Národním programu přípravy na stárnutí na období let 2008 až 2012, Participace a lidská práva)

Dobrovolnictví v kultuře pomáhá člověku získat nové znalosti a dovednosti. Nejenom, že může plně rozvinout svůj potenciál, sebedůvěru a tvořivost, ale celkově také zlepšuje kvalitu života sobě i ostatním. Zejména lidem z tzv. sociálně slabých skupin nabízí dobrovolnictví v kulturní sféře způsob, jak se zařadit do společenského dění. Zde se může dobrovolně angažovat každý, kdo se chce celoživotně vzdělávat, zajímá se o kulturní dědictví, každý, kdo chce uplatnit své znalosti, studenti, lidé výdělečně činní nebo nezaměstnaní, senioři zajímající se o kulturu, lidé se zdravotním postižením či komunity. Za významnou je třeba pokládat skutečnost, že dobrovolnická služba v kultuře přináší také možnost nevšedních emočních zážitků a dobrovolník může spojit svůj koníček s veřejně prospěšnou činností.

(O dobrovolnictví v kultuře obecně, Dobrovolná služba v kultuře in Metodické doporučení Ministerstva kultury ČR pro dobrovolnictví v kultuře a umění, Praha, Nipos, 2012, s. 8)

Dobrovolníci v muzeu hledají cesty, jak zlepšit kvalitu života nejen pro sebe, ale také ostatním. V naší společnosti je obrovský potenciál lidí, kteří mnoho znají, mnoho zažili a mnohé pamatují. Dobrovolnictví je pro ně šancí, jak napomoci účinně předat vědomosti, znalosti a zkušenosti lidem, kteří z nich budou moci čerpat, vlastní iniciativou budou poznané rozvíjet a jednou předávat dalším generacím.

Rozmanitých činností, které mohou dobrovolníci v muzeu vykonávat, je řada. Dobrovolníci se uplatňují často například jako asistenti muzejních edukátorů, lektorů či kurátorů, pomáhají s nejrůznějšími administrativními úkony, při katalogizaci nebo digitalizaci sbírek. Mohou být velmi prospěšní v přípravě interaktivních prvků v expozicích a výstavách, při instalacích výstav.

V podmínkách muzeí a galerií se také osvědčila dobrovolná pomoc při organizování doprovodných edukačních programů pro veřejnost, zejména pro děti a mládež včetně dětí a mládeže se zdravotním postižením, při zajištění jednorázových akcí, pomoc při zprostředkování nabídky kulturních služeb skupinám lidí se specifickými potřebami, seniorům, menšinám aj.

(Dobrovolnictví v jednotlivých oblastech veřejných kulturních služeb: Muzea a galerie in Metodické doporučení Ministerstva kultury ČR pro dobrovolnictví v kultuře a umění, Praha, Nipos, 2012, s. 15)

MZM v současné době dlouhodobě pomáhá šest dobrovolníků seniorů, jejich organizační a administrativní činnosti probíhají jednorázově, podle aktuálních potřeb muzea. Každoročně pomáhají společně s ostatními dobrovolníky na velikonočních a vánočních kulturních programech například s pečením tradičního pečiva.

Všichni naši dobrovolníci senioři mají jedno společné, do muzea je zcela spontánně přivedla potřeba pomoci rodinným příslušníkům, zaměstnancům muzea, drobnou opravou předmětů v kanceláři nebo výrobou interaktivních pomůcek pro dětské návštěvníky. Teprve když se seznámili s vnitřním chodem muzea a když v něm objevili svou zpočátku drobnou roli, postupně se vědomě stali dobrovolníky kulturní instituce, smlouvu s muzeem však uzavřela jediná seniorka .

V současné době najdeme mezi zaměstnanci muzea zastoupené všechny věkové kategorie včetně řady odborně i osobnostně výjimečných seniorů. Pro opravdu živé muzeum, ve kterém nyní působí především mladí dobrovolníci, nejčastěji studentky vysokých škol, přesto potřebujeme životní nadhled, moudrost a zkušenosti dobrovolníků třetího věku a to zvláště na programech určených rodinám. Doprovodný muzejní program, každoročně probíhající před nadcházejícími svátky Vánoc a Velikonoc, není jen o společném poznávání, tvoření, učení, hraní a zpívání. Pro mnohé vnímavé muzejní návštěvníky mohou být chvíle prožité v muzeu osobním setkáním tří generací uprostřed muzea.

Doprovodné aktivity jsou jedním z nejdůležitějších kontaktních možností muzea s veřejností. Společným jmenovatelem doprovodných muzejních programů se stále více stává aktivita, tvořivost, celistvost poznávání, prožitek, kooperace a komunikace, stejně jako důraz na příjemnou a přátelskou atmosféru prostředí. (Mrázová, L : in Muzejní pedagogika, Brno 2010: s. 224)

Starší lidé mohou upevňovat sounáležitost mezi členy rodiny na pozadí muzeem zpracovávaných témat s přesahem z minulosti do současnosti a vazbou na konkrétní příběhy, vzpomínky a osudy vlastní rodiny. Dokáží často podávat osobní svědectví o tom, jak vypadal v minulosti každodenní život. (Jagošová, s. 193 in Muzejní pedagogika, Brno 2010: s. 192 – 193)

Programy pro dobrovolníky by měly využít potenciálu starších osob a poskytovat příležitosti pro mezigenerační vztahy a solidaritu. (Usnesení vlády ze dne 9. ledna 2008 č. 8 o Národním programu přípravy na stárnutí na období let 2008 až 2012, Participace a lidská práva)

Kulturní instituce mohou v daleko širší míře nabízet a pomáhat vytvářet možnosti pro zapojení seniorů dobrovolníků.